

Af
Kai Kjær-Hansen

Kronik

Ny Testamente på moderne hebraisk

I 100-året for udsendelsen af det første Ny Testamente på hebraisk, oversat af den tyske teolog Franz Delitzsch, er der i Israel udgivet en oversættelse af NT til nyhebraisk, kaldet ivrit, det sprog som tales i Israel i dag. Kai Kjær-Hansen, der er dansk præst i Jerusalem, omtaler dette projekt, som er realiseret af en række kirker og kristne grupper. Nyoversættelsen har været omdiskuteret, men kronikøren mener, at den vil få væsentlig betydning både for jødekristne og for de mange israelere iøvrigt, der i dag interesserer sig for Jesus.

For nøjagtigt 100 år siden publicerede Bibelselskabet en oversættelse af NT til hebraisk. I stedet for at fejre dette jubilæum har Bibelselskabet i Israel udsendt en moderne oversættelse af NT til ivrit, hvilket er det talte og levende sprog i dag. »Den er let at læse, let at forstå og let at prædike over«. Ordene kom spontant fra den norske Jaffa-præst Otto Høvik før dedikationshøjtideligheden fandt sted og

synes at være et rammende udtryk for de jødekristne menigheders reaktion på den nye oversættelse til nu-hebraisk.

Allerede før dedikationshøjtideligheden den 16. april i den anglikanske Christ Church i Jerusalem og inden salget af den nye oversættelse blev påbegyndt, tog flere menigheder den i brug og benytter den nu i gudstjeneste sammenhæng. Blandt disse er

de to lutherske menigheder i Haifa og Jaffa, som begge er ledet af præster udsendt fra Den norske Israelsmission.

Ved dedikationshøjtideligheden, som bl.a. blev overværet af repræsentanter for Bibelselskabet fra Norge og Australien, blev oversættelsen officielt overrakt repræsentanter for jødekristne menigheder her i landet. Blandt disse var baptister, anglikanere, lutheranere, Messianie Assembly

og kredsen omkring bibelcentret på Oliebjerget, ledet af jøden Shlomo Hizak.

Ved højtideligheden kom flere af talerne ind på, at det var en historisk begivenhed, som mange længe havde ventet på. Arbejdet blev startet i 1969, hvor 18 repræsentanter fra forskellige kirker og kristne grupper i Israel besluttede at gå i gang med dette store projekt. På det første møde var imidlertid ikke alle enige i behovet for en ny oversættelse. Således lød der bl.a. en røst om at Delitzschs gamle oversættelse kunne anses for inspireret af Gud. Modstand blev dog overvundet på det andet møde den 1. maj 1969, idet flertallet af kirker hernede ønskede en oversættelse af NT til et sprog, som alle umiddelbart kunne forstå. Dette argument, som kan anvendes som motivation for enhver ny oversættelse til et hvilket som helst sprog, har imidlertid særlig vægt i Israel. Ivrit er for mange ikke modersmålet, men et sprog man først har lært fra begyndelsesgrundene efter ens immigration til landet. At beherske ivrit, som man behersker sit modersmål, er stadigvæk for mange israelere, der ikke er født i landet, et mål, som ikke almindeligvis realiseres efter et par år i landet.

Den nye oversættelse er som sagt fremkommet i det år, hvor man kan fejre 100 års jubilæum for udsendelsen af den kendte tyske teolog Franz Delitzschs oversættelse af NT til

hebraisk. På den nye oversættelses titelblad står der ganske vist Jerusalem, december 1976, men indbindingen af bogen er først blevet færdig april 1977. Delitzschs oversættelse, som inden hans død i 1890 var blevet udsendt i 10. reviderede udgave, og derefter blev revideret af den svensk-tyske teolog Gustav Dalman i fire udgaver, har indtil nu været benyttet af de jødekristne menigheder i Israel. Joseph Klausner, den jødiske teolog, som i 20'erne blev verdensberømt for sit arbejde »Jesus af Nazareth«, som er det første forsøg på fra jødisk hold at skrive en Jesus-biografi, betragtede således Delitzschs oversættelse som både den bedste og mest nøjagtige.

Selv om den nye oversættelse vil blive brugt både ved menighedernes gudstjenester og til personlig andagt, siger dog det israelske bibelselskabs sekretær, den norske Haifa-præst Ole Chr. Kvarme, at Bibelselskabet har planer om at genudsende Delitzschs oversættelse, fordi denne stadigvæk kan have sin funktion som et værdifuldt supplement til den nye oversættelse. Hermed er det også tilkendegivet, at den nye oversættelse vil blive betragtet som den »autoriserede«.

Som udtryk for en lille kristen kirkes ønske om at udtrykke de gode nyheder i et sprog, der er mere forståeligt end den gamle oversættelse, kan man kun gratulere med dette arbejde. Ligeledes viser

det, at selv om den kristne kirke i Israel talmæssigt er lille, har den et evangeliserende sigte. De store jubilæumstaler i forbindelse med 100 året for Delitzschs oversættelse er der således ikke blevet noget af. Jubilæet er kommet i skyggen af den nye oversættelse.

Bemærkelsesværdigt er det imidlertid, at det ikke er lykkedes at finde et eneste eksempel på i det mindste en vis modstand eller retarderende holdning i glæden over denne nye oversættelse. Man kunne tænke sig, at nogle jødekristne ville reagere over, at den nye oversættelse i sagens natur har fjernet sig fra det bibelske gammeltestamentlige sprog, således at den vil vanskeliggøre den kamp, som de jødekristne står i angående deres identitet som jøder. For selv om der er blevet taget hensyn til det bibelske og klassiske hebraisk i særdeleshed for evangeliernes vedkommende er den nye oversættelse alligevel helt igennem moderne hebraisk i sprogbrug og stil. Enhver, der har gået på Ulpan og lært en smule ivrit nogle måneder, vil med udbytte kunne gå i gang med den nye oversættelse.

Men den omtalte frygt for at den nye oversættelse skal gøre det kristne budskab til en endnu mere fremmedstørrelse end det i forvejen er i de omgivelser, som engang udgjorde rammen for kristendommens oprindelse, deles således ikke af de jødekristne henede, selv om de på mange punkter

gør sig store anstrengelser for ikke blot at vise deres solidaritet med den israelske stat, men også ved at understrege kontinuiteten mellem gammelt og nyt, mellem åbenbaringen i GT og NT. For dem er der en klar forbindelse mellem Abrahams, Isaks og Jakobs Gud og så Jesu Kristi Far. I dette væsentlige arbejde kan det just ikke hævdes, at de altid støttes af kristne teologer, blandt hvilke mange alt for ofte synes at have tralvt med at vise diskontinuiteten mellem de to testamenter.

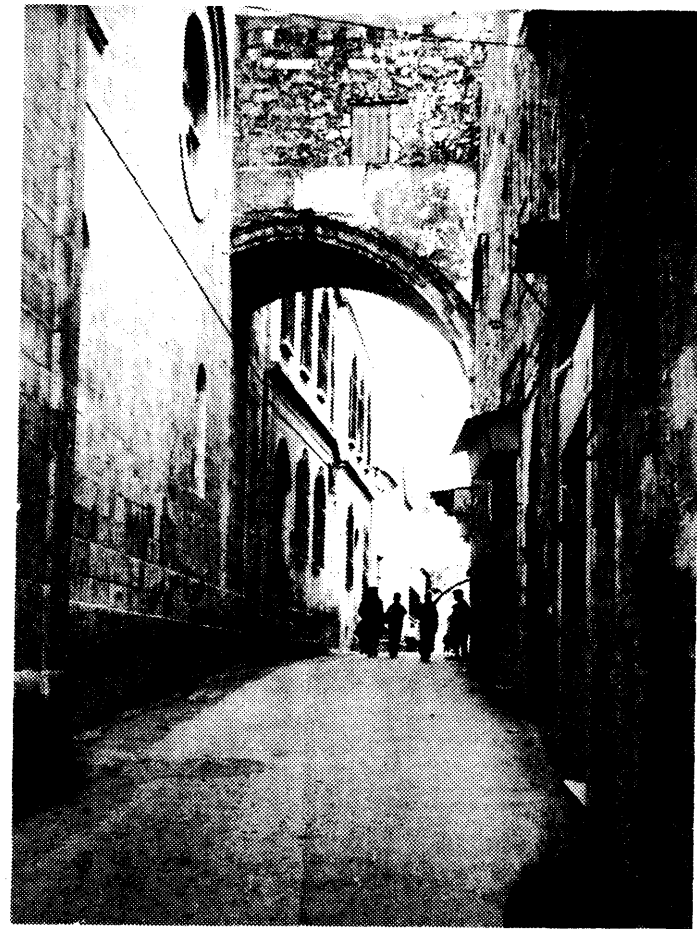
I en samtale om denne problemstilling affærdigede Haifa-præsten Ole Chr. Kvarme denne ved et modspørgsmål om, hvad alternativet i givet fald skulle være. Delitzschs oversættelse er ikke det sprog, som Jesus talte, hvor god oversættelsen end er. Det er et hypotese-sprog, en blanding af klassisk og mischnaisk hebraisk. Det sidste er det sprog, som er blevet benyttet i Mischna, som er den mundtlige overleverings skriftlige fiksering, der fandt sted i årtierne omkring år 200 e.Kr.

Ethvert forsøg på at rekonstruere, hvad Jesus måtte have sagt på hebraisk, har noget hypoteseagtigt over sig. Da Jesus ikke kan formodes at have forkyndt og lært folket på græsk – selv om man intet kan sige med sikkerhed om, hvorvidt han kunne græsk – ligger der naturligvis et relevant teologisk arbejde i det at forsøge på at rekonstruere de ord, Jesus har benyttet på he-

braisk. Dette arbejde er også af stor vigtighed for forkyn-delsens indhold. Alligevel ville det være bagvendt at benytte et sådant hypotesesprog i menighedssammenhæng. Den eneste fornuftige mulighed, der var tilbage, var at oversætte til det levende og moderne ivrit. Dette er nu gjort.

Bag den nye oversættelse står en messiansk jøde ved navn Joseph Atzmon, som er uddannet fra Det hebraiske Universitet i Jerusalem med semitisk filologi som sit speciale. (Messiansk jøde er den betegnelse, jødekristne benytter om sig selv). I 1970 blev første udkast til oversættelse af Romerbrevet forelagt for et oversættelsesseminar, og en oversættelseskomite blev valgt. Til formand for denne blev valgt den norske Haifa-præst Magne Solheim, som den gang tillige var formand for Bibelselskabet i Israel. Som initiativtager til konsultationen i 1969 har han æren for denne. Foruden de nævnte har to anonyme katolske og to protestantiske videnskabsmænd deltaget i oversættelseskomiteen, samt baptistpræsten i Jerusalem R. L. Lindsey, som for øvrigt i sin videnskabelige forskning har forsøgt at tilbageoversætte Markus-evangeliet (A Hebrew Translation of the Gospel of Mark, 2. udg. Jerusalem 1973).

Første udgave af den moderne oversættelse af NT er trykt i 15.000 eksemplarer. I

Der er en stor interesse for Jesus i Israel, selv om det er overdrevet at hævde, at der foregår en vækkelse

forhold til det lille antal jødekristne, der befinder sig i Israel, er dette et ikke ringe antal. Alligevel kan det hænde, at en anden udgave ikke ligger så langt ude i fremtiden. For Delitzschs oversættelses vedkommende gik der kun et år.

Der er næppe sandsynlighed for, at Bibelselskabet skal brænde inde med oplaget, selv

om de jødekristne menigheder kan forsyne hvert enkelt medlem med en del kopier, før oplaget ville være brugt op. Der er andre end de jødekristne, som vil være interesseret i denne nye udgave. De mange tusinde kopier af NT som forskellige organisationer i de forløbne år har uddelt eller solgt, vidner om dette.

Det vidner ligeledes om en interesse for Jesus blandt israelere, en interesse, som er større end nogensinde tidligere, selv om det er overdrevet – for nu ikke at sige usandt – at hævde, at der foregår en vækkelse hernede. Ganske vist kan man undertiden få det indtryk af meddelelser, som nogle giver om forholdene i kristne kredse i Israel. Vel er der jøder, der bliver døbt, men i hvert fald i nogle af de store menigheder kan antallet af disse på årsbasis tælles på en hånd. Så hvis der med vækkelse forstås, at et forholdsvis stort antal jøder går over til den kristne tro her i landet, har en sådan hævde ikke megen hold i virkeligheden.

Men interesse for Jesus-skikkelsen findes, en interesse, som ofte er udsprunget af et ønske om at hente Jesus tilbage til sine jødiske omgivelser. En del vil stadigvæk bifalde den kristne teolog Wellhausens ord: »Jesus var ikke en kristen, han var jøde«, en karakteristik Klausner i sin Jesus-biografi flere gange vender tilbage til.

I denne forbindelse var det betydningsfuldt, at ordet fra Luk. 10, 22 kraftigt blev understreget ved dedikationshøjtideligheden. Her siger Jesus: »Alt er overgivet mig af min Fader; og ingen kender, hvem Sønnen er, uden Faderen, eller hvem Faderen er, uden Sønnen og den, for hvem Sønnen vil åbenbare ham«. – Ved at fremdrage et sådant

vers, viser de kredse, der står bag den nye oversættelse, at de håber på, at interessen for Jesus kan vendes til troen på ham.

I jødekristne kredse hernede er der således et håb om, at den nye oversættelse må gøre det lettere for hebraisktalende at få det rigtige billede af Jesus og den kristne forkyndelse. Og, hvis man skal være pessimistisk: tage afstand fra det kristne budskab ud fra de rette præmisser.

At besøge et eller flere af de helligsteder, som Israel er så rig på, øger næppe lysten hos de fleste jøder til at blive kristne. Undertiden kan man næsten føle, at sagen er blevet vanskeliggjort ved det, der foregår på helligstederne.

Eller som det blev mig fortalt forleden dag, at en jøde havde sagt til en kristen på en tur nede til Katharina-klosteret i Sinai: »Vi jøder tror på en person, I kristne på Helligsteder«.

Skønt intet er mere forkert for troende kristne vedkommende, er der dog ikke noget at sige til, at vedkommende jøde havde fået denne opfattelse. Undertiden kan man som kristen selv få den tanke, når man ser på processioner eller kulten ved helligstederne.

Det nye Testamente og den nye hebraiske oversættelse af dette samt de jødekristne og andre kristne menigheders liv peger forhåbentlig en helt anden vej.

KAI KJÆR-HANSEN